

земель більш потужним сусідам. Слід віддати належне об'єктивності авторам підручника, які вбачають у наслідках Другої світової війни не лише подальше зміцнення тоталітарного режиму і перенесення його до Центрально-Східної Європи, але й передумови до об'єднання українських земель в єдине ціле (с. 79-84).

Автори розглядають також зростання міжнародної суб'єктності УРСР після другої світової війни, відзначаючи її активну, хоча й обмежену діяльність в ООН та інших міжнародних організаціях (с. 88-93). Позитивним наслідком міжнародної діяльності республіки стало створення і зростання професіоналізму Міністерства закордонних справ, що згодом полегшило процес становлення України в якості суб'єкта міжнародних відносин.

У другому розділі підручника детально аналізуються основи зовнішньої політики України. Досить доцільним вбачається наведення тут переліку держав, що визнали Україну незалежною державою і встановили з нею дипломатичні відносини на початку 90-х років (с. 106-111). Автори зупиняються на розподіленні зовнішньополітичних функцій між основними інститутами влади, а також на функціонуванні МЗС.

У третьому розділі розглядаються зовнішньополітичні виклики, що постали перед Україною. Серед них виокремлено забезпечення територіальної цілісності і непорушності кордонів; надійні гарантії Україні після відмови від ядерної зброї; матеріальні та культурні втрати України після розпаду СРСР; захист прав українських громадян за кордоном та формування міжнародного іміджу країни. Автори зазначають, що держава намагається адекватно відповісти на існуючі виклики, проте Україна зіштовхується з чисельними труднощами та перешкодами об'єктивного та суб'єктивного характеру. При цьому, вчені не обмежуються констатацією існуючого стану, а подають рекомендації практичного характеру, що, поза всіляким сумнівом, підвищує цінність запропонованого підручника.

У четвертому розділі висвітлюються двосторонні відносини України з найбільш важливими партнерами, зокрема, помітне місце займає українсько-російське партнерство. Цікаво, що автори не підтримують офіційно-стандартну формулу про наявність

двостороннього стратегічного партнерства, зазначаючи, що такий високий рівень співпраці можливий лише між тими партнерами, які не мають взаємних територіальних претензій, натомість наявні взаємна прихильність принципам територіальної цілісності та непорушності кордонів (с. 210). Загалом, у відносинах із Новими незалежними державами Україна намагається утвердити рівноправний характер двосторонніх відносин.

У п'ятому розділі авторами підручника охарактеризовано діяльність України в структурах пострадянського простору. Тут політика нашої держави зосереджується на торговельно-економічних відносинах та формуванню і розвитку договірно-правової бази двосторонніх відносин. Україна досить прохолодно ставиться до інтеграційних зусиль в рамках СНД, уникаючи участі у військово-політичних структурах (ОДКБ), проте намагається активізувати діяльність ГУАМ як інтеграційного об'єднання нового типу і, при цьому, утвердити себе в якості регіонального лідера (с. 369-371).

Підручник завершується комплексним аналізом ролі України в міжнародних організаціях. Автори наголошують на стратегічній важливості європейської і євроатлантичної інтеграції для майбутнього України і, водночас, відзначають асиметрію у відносинах з Європейським Союзом і НАТО (с. 434-435). Не оминають вчені також й участь України у субрегіональних організаціях (ЦЕФТА, ОЧЕС). При цьому відзначається важливість для України ООН і ОБСЄ у контексті широкої концепції безпеки тощо.

На наш погляд, серед позитивних рис підручника слід відзначити зваженість і збалансованість формулювань, що робить виклад матеріалу загалом об'єктивним. При цьому зміст роботи носить чіткий державницький характер. При цьому текст підручника, спрямованість усіх матеріалів свідчить про чітку державницьку позицію авторів, що формує патріотичне налаштування у студентській аудиторії. Відзначимо також у якості позитивного моменту наявність у підручнику запитань і завдань до параграфів і розділів, а також старанно підібраного списку використаної та рекомендованої літератури, який розміщується в самому кінці.

© **Сергій Швидюк**
(м. Чернівці)

Онуфрійчук М., Журавська Н. Нас поріднили Холмщина і Волинь: Документально-біографічні нариси. – Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2010. – 288 с.

Український народ – працелюбний і миролюбивий, проте має складну, а часом і драматичну історію. Свідченням цього є доля тих українців, котрих політичні перипетії воєнного та післявоєнного періодів позбавили малої батьківщини. Місця, де вони народилися, де дітьми пізнавали красу світу, а молодими юнаками й дівчатами зустрічали весні і ранки, переймали традиції і ходили до церкви, де

навіки залишилися лежати в землі їхні пращури. Мова про найзахіднішу гілку етнічних українців, які понад 65 років тому були депортовані з Холмщини.

Нинішнім історикам добре відомі передумови, причини та обставини депортації українців з Холмщини, Підляшшя та Надсяння. Написано багато монографій, і наукових статей, захищено кандидатські і докторські дисертації, де проаналізовано політичні,

етнічні, соціальні, економічні, культурні аспекти переселення українців. Проте, окреме місце серед доробку на переселенську тематику займають праці, присвячені безпосередньо тим, по кому безжально і бездушно прокотилося колесо історії, руйнуючи соціальні і духовно-культурні зв'язки, розриваючи родини, ламаючи долі тисяч простих людей.

Саме до цієї категорії належить книга «Нас поріднили Холмщина й Волинь» авторства батька і доньки – Миколи Антоновича Онуфрійчука та Наталії Миколаївни Журавльової.

М. Онуфрійчук – письменник, публіцист, перекладач, краєзнавець і громадський діяч, очолює Волинське обласне ветеранське громадсько-культурне товариство «Холмщина». Народившись на Холмщині, у 1944 р. М. Онуфрійчук разом з родиною був депортований до УРСР на Волинь, де здобув освіту і працював на журналістській і культурницькій ниві.

Усе своє свідоме життя Микола Онуфрійчук зберігав спогади про радість дитинства у рідному селі, батьківську хату. Згодом ці спогади і переживання відобразилися на сторінках книг «Солоня грудка Холмської землі», «Холмському роду нема переводу», «Лісі та чубаті», «Ведмеже заохочення», «Літопис Волинського обласного ветеранського громадсько-культурного товариства «Холмщина».

Генетична пам'ять про таку близьку і водночас далеку Холмщину передалася й доньці Миколи Антоновича Наталії Миколаївни – викладачці Луцького гуманітарного університету, працівниці історико-краєзнавчої секції Волинського товариства «Холмщина».

Книга «Нас поріднили Холмщина і Волинь» написана у вигляді документально-біографічних нарисів, про знаних і видатних вихідців з прадавнього українського краю Холмщини, Підляшшя і Надсяння, про депортованих і їхніх нащадків, тих чия доля була і залишається поєднаною з Волинню, іншими регіонами України та іншими державами.

Автори зазначають, що «Абсолютна більшість депортованих відійшла у вічність, а з ними й значна частина пам'яті про свою рідну землю, її святині, культуру, традиції...». Водночас висловлюють переконання у тому, що не все втрачено. Оскільки «у багатьох родинах на Волині, Рівненщині, Львівщині,

Тернопілля, Івано-Франківщині, (...) Києві, в інших регіонах України та зарубіжжі свято бережуть пам'ять серця про край свого походження, про пережите як у мирний час у лоні чужих держав, так й у пору воєнних лихоліть і депортацій».

Композиційно книга складається з 80 біографічних нарисів героями яких є ті, чия доля поєднана з Холмщиною, Підляшшям, Надсянням, Волинню. Серед них – літописний майстер-різьбяр Авдій, король Данило Галицький, гетьман реєстрового козацтва Кшиштоф Косинський, видатний український історик, академік, президент Української Народної Республіки Михайло Грушевський, український учений, державний і релігійний діяч Іван Огієнко (митрополит Іларіон), священники, святі мученики, учасник національно-визвольної боротьби на Поділлі та Холмщині Яків Гальчевський-Войнаровський (отаман Орел), літератори (Федір Малицький, Михайло Кумецький), митці (Богдан Которович, Нестор Кондратюк), науковці (Юрій Макар, Микола Кучерепа), лікарі, педагоги та громадські діячі. Особливо варто відзначити активних діячів товариства «Холмщина», котрі докладають багато зусиль для збереження і передачі своєї історичної пам'яті прийдешнім поколінням.

Варто відзначити, що поряд з особами, котрі жили у минулі десятиліття і століття у книзі розповідається про життєвий шлях нащадків переселенців, котрі нині живуть і працюють в Україні та поза її межами.

М. Онуфрійчук та Н. Журавльова особисто знайомі з багатьма героями своєї книги. Ця обставина дала їм змогу відобразити на сторінках видання суб'єктивні сторони людських відносин, життєвої позиції, професійного та творчого успіху, і цим самим підсилити текст позицією авторів.

Джерельною базою книги стали історичні й біографічні видання, про Холмщину і Підляшшя та її вихідців, видані в різні роки як в Україні, так і за кордоном. Проте, найцінніші відомості запозичені з особистого архіву М. Онуфрійчука. Книга також ілюстрована світлинами, багато з яких на її сторінках публікуються вперше.

Без сумніву, ця книга стане «маленькою цеглиною у фундамент символічного пам'ятника працелюбним землякам-патріотам, брутално вигнаним зі свого прадавнього краю».